

”Pakkasenkirkkaasta” seremoniasäilästä jadekoristeiseen selänrapsuttimeen: Pekingin Palatsimuseon aarteita Vapriikissa

Kulttuuri- ja muukin vaihto Kiinan ja Suomen välillä – ”pandadiplomatioineen” kaikkineen – on vuosien ja vuosikymmentenkin varrella saanut mitä moninaisimpia muotoja, ja 100-vuotiaasta Suomea juhlistaakseen Pekingin palatsimuseo on valikoinut huikean laajasta kokoelmastaan yli sata esinettä ja lähettänyt ne Tampereelle Museokeskus Vapriikkiin. Siellä ne muodostavat ensimmäisessä kerroksessa 1.10. asti auki olevan ”Kielletty kaupunki – elämää Kiinan keisarien hovissa” -näyttelyn, jonka esineiden monipuolisuus on suorastaan häkellyttävä. Esillä on kaikkea tähtikarttapollosta ”ilmastoituun” jäälaatikkoon – ytimekkäiden teemojen alle jaoteltuna.

Monen kohdalla ensikosketus Kielletyn kaupungin kiehtovuuteen on saattanut tulla Bernardo Bertoluccin niin visuaalisesti kuin tarinaltaankin ylenpalttisen *Viimeinen keisari* -klassikkoelokuvan kautta, joten ainakin kaupunkikompleksin pohjapiirroksen keskellä olevat rakennukset ovat hyvin tuttuja suomalaisillekin. Keisari Qianlongin (1711–1799) valtaistuinkin synnyttää varmasti miellelyhtymiä Bertoluccin elokuvaan, sillä se muistuttaa hyvin paljon Pekingissa turisteja puoleensa vetävää moniosaista istuinkokonaisuutta. Muita näytteillä olevia ulkonaisen vallan merkkejä ovat esimerkiksi keisarinkeltainen seremoniahaarniska (kuvat 1 ja 2), siihen kuuluva korkealla, mustalla töyhdyllä varustettu ja emaloiduin kirjoitusmerkein koristeltu kypärä sekä jadekahvainen, nimellä ”Pakkasenkirkas” tunnettu säilä ja lyhyt miekka. (kuva 1)

Kuva 1: Yleisnäkymää näyttelysalista, jonka keskellä on Qianlongin seremoniahaarniska oheisesineineen. Kuva: Reetta Tervekangas, Tampereen museot. Kuvan käyttö Creative Commons 4.0 Nimeä Ei muutoksia (CC BY ND 4.0) -lisenssillä.

Kuva 2: Giuseppe Castiglioneen maalaus Qianlongista ratsun selässä samainen haarniska päällään. Lähde: Wikimedia Commons

Näyttävästi esillä ovat myös Qing-dynastian keisareita ja muita merkittäviä hovihenkilöitä esittävät maalaukset. Itseäni yllätti, että joukosta löytyi italialaisen jesuiittalähetysaarniaan ja taidemaalarin

Giuseppe Castiglione (1688–1766) maalauksia, jotka ovat tyyliään hyvin pitkälti kiinalaisten hovimaalarien töiden kaltaisia – eroa tuskin huomaisi, ellei asiaan kiinnittäisi erikseen huomiota. Myös vaikkapa yksityiskohdiltaan tuhlailevan runsas, soittoasialla varustettu pöytäkello (kuva 3) pohjautuu luultavasti brittiläisen James Coxin (1723–1800) valmistamiin kelloihin, ja suoraan sveitsiläiseltä Juvenialta on puolestaan tilattu taskukello, jonka molemmille puolille on maalattu miniatyyrimuotokuva (etupuolella kiinalaismies, kääntöpuolella mantshunainen). Näitä kansainvälisiä yhteyksiä edustavat etenkin silmälasien, kaukoputken, astrolabin kaltaiset muslimien ja kristittyjen matkassa tulleet innovaatiot. Vaikka Kiinassa tehtiin lukuisia mullistavia, sieltä maailmalle levinneitä keksintöjä, ei siis silti pidä unohtaa, että myös Keskustan valtakunta piti silmänsä jossain määrin auki länsimaistenkin keksintöjen ja esineiden suuntaan, vaikka osittaisessa sulkeutuneisuudessa onkin paljon samaa kuin Japanin vastaavassa samoihin aikoihin.

Kuva 3: Pöytäkello, jossa on soittoasia. Kuva: Ossi Lehtiö

Kuva 4: Vielä edellistäkin mutkikkaampi pöytäkello, jossa on soittoasia, suihkulähde, pyörivä kukka ja kaksi liikkuvaa ihmishahmoa. Kuva: Reetta Tervekangas, Tampereen museot. Kuvan käyttö Creative Commons 4.0 Nimeä Ei muutoksia (CC BY ND 4.0) -lisenssillä.

Naisten asema on esillä tasapuolisesti miehisempien vallan tunnusmerkkien rinnalla, ja heitä näkee erityisesti silkkimaalauksissa keisarinna Xiaoxiachunista ja ylemmistä puolisoista hovineiteihin. Ylipäätään näyttelykokonaisuudessa on runsaasti edustettuina naisellisia esineitä, kuten tilava, mustaksi lakattu korurasia, erilaisia hiusneuloja (kuva X), rannerenkaat ja han-kiinalaisia matkivat korokepohjakengät. Tällaisesta luksuksesta huolimatta näyttelyssä ei vaieta Kiinaa vuosisadasta ja -tuhannesta toiseen kurittaneista nälänhädistä, jotka eivät koskaan ulottuneet Kiiellettyyn kaupunkiin saakka.

Ehkä mielenkiintoisin esineryhmä löytyy vitriinistä, jossa metsästysjousi ja -nuolet sekä varta vasten keisarin käyttöön valmistettu mustaa ruutia syövä musketti ynnä pronssilla kehystetyistä simpukankuorista tehty ruutisäiliö (kuva 3) ovat saaneet seurakseen *qiniksi* kutsutun, sitraa muistuttavan seitsenkielisen nauhattoman soittimen Ming-kauden alkupuolelta (1300–1400-luvulta)

sekä *weigi*-pelin, joka tunnetaan paremmin japanilaisella nimellä *no*. Tämä kokonaisuus kuvastaa keisarihovin vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, joista osa kuului vieläpä sivistyneen virkamiehen sosiaalisiin vaatimuksiin.

Kuva 5: Nuolia, musketti ja ruutisäiliö. Kuva: Ossi Lehtiö

Uskonto on yksi näyttelyn keskeisimmistä teemoista, ja aivan erityisen kunniaapaikan on saanut buddhalaisuus, jota edustaa kolme äärimmäisen pikkutarkkaa esinettä: kullatusta pronssista tehty, korukivin koristeltu Amitabha buddha, ”kolmiulotteinen” kultainen, jalokivillä viimeistelty mandala sekä keraaminen stupa. Ne kaikki liittyvät tiibetinbuddhalaisuuteen, jota on Suomessa esitelty omassa näyttelyssään jo 1990-luvulla¹. Kun miettii buddhalaisuuden ja muiden Itä- ja Kaakkois-Aasian valtauskontojen pyrkimystä jopa kosmiseen harmoniaan, itse Kielletyn kaupungin pohjakaava toistensa suhteen lähes symmetrisine osioineen alkaa tuntua mitä suurimmassa määrin tämän ajattelun ilmentymältä. Vai miltä kuulostavat vaikkapa Läntinen loiston portti, Itäinen loiston portti, Suuren harmonian portti ja palatsi, Mielen harjoittamisen palatsi ja Rauhaisan pitkäikäisyyden palatsi?

Kuva 6: Vasemmalta oikealle: mandala, Amitabha buddhan patsas ja stupa. Kuva: Reetta Tervekangas, Tampereen museot. Kuvan käyttö Creative Commons 4.0 Nimeä Ei muutoksia (CC BY ND 4.0) -lisenssillä.

Ja kuin tuota äskeistä pohdintaa alleviivatakseni vallitsee joka puolella näyttelysalia valaistukseltaan juuri sopivan hämärä, jopa puolimystinen tunnelma, jonka viimeistelevät kiinalaissoitinten äänet ja seiniin kiinnitetyt keltaiset lyhdyt. Kehuja ansaitsee myös niin visuaalisesti kuin kansainvälisten ja suomalaisten huippuasiantuntijoiden laatimilla artikkeleilla lukijansa koukuttava näyttelykirja, jonka pohjalta saa laaja-alaisen käsityksen arjesta Kielletyssä kaupungissa ja laajemminkin Kiinan yhteiskunnallisesta todellisuudesta 1400-luvulta aina keisarivallan päättymiseen. Kirjan sivuilla kerrotaan mm. siitä, miksi Keskustan valtakunnan pääkaupunki siirrettiin Nankingissa tapahtuneen tuhoisan tulipalon jälkeen juuri Pekingiin, ja voipa halutessaan tutustua myös buddhalaisiin hyvän onnen symboleihin ja opetella kiinalaisten

kirjoitusmerkkien alkeita. Summa summarum: suosittelen tätä mahtavaa näyttelyä lämpimästi kaikille itäaasialaisesta historiasta ja kulttuurista sekä keisarihovien dekadentistakin loistokkuudesta kiinnostuneille. Toista vastaavaa tilaisuutta Suomen kamaralla tuskin tulee aikoihin – jos ollenkaan!

Taneli Hiltunen on filosofian maisteri, joka tekee mahdistisodan viktoriaanisia taistelukuvauksia käsittelevää väitöskirjaansa Turun yliopistossa yleisen historian oppiaineessa.

#VIITTEET#

¹ ”Tiibet – kulttuuri ja taide” Taideteollisuusmuseossa Helsingissä 16.4.–2.8.1998.